

LEXICON TOPOGRAPHICUM SICULUM,

In quo Siciliæ Urbes, Opida, cum diruta, tum extantia,
Montes, Flumina, Portus, adjacentes Insulæ, ac
singula loca describuntur, illustrantur.

STUDIO, ET LABORE
S.T.D.D.VITI M.AMICO
ET STATELLA
ORDINIS S. BENEDICTI,

*Regii Siciliae Historiographi, dudum in Patrio Catancensi
Lyceo Civilis Historiae Professoris, ac publicæ
Bibliothecæ Primarii Custodis.*

TOMUS TERTIUS.

CATANÆ M. DCC. LX.
In Aetneorum Academie Typographio Aprilis Joachim Pulejum
SUPERIORVM FACULTATE.

centio Rizzo authore, circa xvi. s^eculi medium. Juris erat ager an: MCCCCXL. Ursi de Grifalco, cuius filiam Joannes Andreas de Poetis uxorem duxit, cum Miriarum dote. Ad Rizzios subinde devenit, memoratque Barberius Bernardinum, ejusque filium Joannem Rizzo circa MDXVI. Miria dominos. Vincentius ejusdem gentis Baro erat MDC. Joanne genitor, quae N. Morra nupsit, unde Viccomes Morra & Rizzo Castris Rai obducam Isabellam de Joanniis, etiam Princeps. Habes hujus successores ubi de Castro Rao. Sunt Miriarum lares hodi^e 167. incol^e 590. Sed elapsi s^eculi anno LII. foci 111. anim^e 408. cens^e sunt. In Mylarum Comarchia, & Messanensi Diocesi venit, ejusque dynastæ locus in Comitiis tribuitur xix. & omnimoda potestas. Aedes Parochialis Deiparae in Cœlum Assumptæ nomen refert, & Curato committitur cum biais aliis Ecclesiis. Ager moris, oletis, ac vitibus constitutus fertilis audit. Latitudo & longitudo eadem ferme, ac Mylarum, sub qua urbe haud procul sedet.

MIRTIRUM Casale. Vide *Myrtus*.

MISSANUM, aliis *Missonium*, Savoce Municipium, declive solum propter fluentis alveum occupat, sub Casali Veteri ad septentriones; Laribus constat 50. incolis 108. Ecclesiam habet, & Archimandritæ Messanensi subest, qui dominus etiam est temporalis.

MISTRETTA Vetustissima Civitas, *Amestrata* olim, & *Mistratum*, seu *Mystratum* juxta Cluverium, qui illos arguit Scriptores *Mystratum* opidum aliud esse ab *Amestrata* opinantes; cuius infra censes examinabo; edito in colle sedet, sub monte, ubi *Mystratum* olim stabat, cuius radices Pitinæ fluvius, sive Alæsus allambit. Est igitur situs opidi hodiernus in plano collis vertice, magna ex parte, &

& in ejusdem lateribus ad ortum , & occasum ; Arx vero in aquilonem supercilium undique excisum occupat . Princeps templum S. Lucia Vir: & Mart: scutum sub arce assurgit splendidum , quod, quum ruinam minaretur, Stephani de Muniera Episcopi opera, e re publico restauratum, ampliorem in formam mcccxxx. restituitur . Unicum est parochiale sub Archipresbyteri inspektione , cui animarum cura committitur, & Mansionariis viii. ad officia Divina celebranda instruitur; Minoribus denique Ecclesiis supra xxx. jura dat , quas inter S. Stephani, & S. Vincentii Prioratus olim titulo gaudebant, S. Mariæ de Vacanti, Abbatia decoratur , Cephalædensi Canonico Capitulo hodie adnexa. S. Catharinæ, cognomen abhuc de *Anastasia* retinet . S. Dominici Fratres intra pomerium ædes habebant , sed anno mclxxviii paupertate pressi defecere . Minores Reformati in S. Mariæ de Jesu degunt ad occiduum extremam opidi oram ab anno mdcx. Capuccinis ad jactum lapidis circa meridiem locus assignatur , & S. Mariæ de Angelis vetus mclxx. cessit Ecclesia . Monialium Ordinis S. Benedicti cum eleganti Deipara de Auxiliis æde , fulget Cenobium . Puellarum, quæ parentibus orbantur, Parthenon insuper videtur , & domus Hospitalis ad infirmorum levamen aperitur .

Mistretæ regimen penes Juratos Patres iv. Criminum Quæstorem, Syndicum, & Judices residet; Sed Clero Episcopi Cephalædensis Vicarius præst . De manialibus a sæculo xiv. accensetur , in publicis Comitiis xxxii. occupat sedem ; titulo præterea Imperialis in Regiis libris decoratur ; Caput est Comarchiz; Aquilam pro tessera Crucem in pectore habentem effert , ac Militaris S. Philadelphi Præfecturæ

pars

pars computata, equites iii. pedites lxx. sub signis educit. Sub Carolo Cæsare *Mistretta* census cum municipiis larium 1196. mox circa saeculi exitum 1407. incolarum 5978. fuit. Anno MDLII. lares 1561. cives vero 4271. numerati. Decurrentis anno XIII. foci 1500 descripti, incolæ 5474. qui novissimè ad 10184. excrevere. Jam Ager rei pecuarie aptissimus est adeo, uti passim primi in Sicilia pastores nostri *Mistrettenses* audiant. Segetibus insuper cujusque generis, vincis, oletis, moris, aliisque domesticis arboribus scatet; nihilque ad vitæ subsidia, aut commoda suis dengat. Fons in eo celebratur, Naphtæ oleum, seu bitumen aquis immixtum effundens; ejusque erant dictis olim *Casspercis*, S. Stephani, & Regitani Cefalìa, quorum postrema hodie peculiares agnoscunt dominos; *Casspercis* vero in Friderici II. Regesto juris esse dicitur *Junctæ de Claromonte*.

Sub Rogerio Comite *Mistretta* cum Castello, ac integro territorio concessa legitur Monasterio SS. Trinitatis de Mileto, uti ejusdem Rescripto, ultimo vitæ suo anno MC. constat, in quo S. Stephani Prioratus fit mentio, qui ex suffraganeis illius Cœnobii fuit, & ab Siciliæ Regibus collatus deiuceps legitur apud Pirrum. An S. Stephani de *Mistretta* Casale, de quo inferius, ab hoc Prioratu nomen habuerit, subdubo. Guillelmo I. Rege *Matthæus Bonellus*, ex primis Calabriæ, & Siciliæ Dynastis, ac satis in Anjalibus celeber, *Mistretta* dominus dicebatur, in qua renue se defendit, validæ, ac munitæ arcis præsidio. Regno ad Suevos devoluto³, *Conradus de Antiochia* Friderici Antiochiæ Principis, ex Friderico Cæsare geniti filius, obtinuit, cui *Petrus ex Beatrice Lancea ortus* est, Friderico Regi a Secretis, *Mistretta*, Regitani, Capitii, & Ceramis in ejusdem Principis Regesto circa annum

annum mcccxx memoratus; Hunc *Fridericus II.* de *Antiochia* exceptit, qui Serravallis, Guzzettæ, Castrimaris, Burgetti, Galatabelloctæ, & Galatubi dominus etiam effulsit, ac Margaritam de Consulo, seu *Anzulo* nobilissimam foeminam uxorem habuit. Mox a Petro Rege cum suis mcccxxxvii . deficiens ad Gallos Neapolis Principes transiit, ac bonis spoliatus, exul tandem occubuit. Hinc *Mistretta* Comitus *Blasco de Alagona* Seniori Siciliæ Magistro Justitario ejusdem Petri beneficio cessit, ex quo ad *Artalem* filium devenit.

Invegius in *Sicula Cartbag:* fol: 329. *Mistrettam Manfredo de Claromonte* anno mccclxv . *Federici Regis* voluntate datam scribit, *Alagonam* vero *Paternionis*, & *Francavillæ* dynastias accepisse. At enim post *Artalem Blascum* juniorem suffectum lego *Regni Bajulum*, cui *Artalis* junior filius succedit a *Martino I.* varias ob defelctiones Sicilia exactus, extra quam vir meliori sorte dignus periit. Minus hinc veritati consonum est, quod *Pirrus* asserit, anno scilicet mcccclxxxviii . idem opidum juris fuisse *Francisci Vigintimillii*; *Artalis* enim tunc temporis in vivis agens, ex Siciliæ Vicariis se *Mistretta* Comitem dicebat. Eo porro exauhorato, statuit *Martinius* nusquam deinceps ab immido Regis dominio Comitatum divellere; sed legis suæ immemor concessit primum *Hugoni de Balbo*, mox anno mcccxcvi . *Jacobo de Campolo* pretio ab eo congruo recepto; *Franciscus* hinc *Vincibella* obtinuit, tandemque loco pignoris *Sancius Ruis Gallani Vice-Comes* habuit, qui in ejusdem Martini Censu Curiæ obnoxius dicitur mccccviii . ob Gallani Comitatum, tum pro terris, & Castris *Mistretta*, *Capitii*, & *Regitani*. *Sancii* heres

ab Alphonso Rege dinastiâ privatus dicitur, in Joannis idcirco Capitulis Alphonsi fratri, ac successoris de Regio Demanio *Mistretta* afferitur, in quo ad annum MDCXXXV. perduravit; Æris enim penuria ob diuturnum bellum quum Philippus Rex laboraret, *Gregorio Castello* Januensi una cum aliis opidis, nostrum vendidit. Cives autem post biennium, collata pecunia, & *Castello* persoluta, sese redemerunt. Supremi Consilii subinde decreto sanctum est, uti deinceps nullo tamquam praetextu venum exponatur.

Viros illustres tulit: Jacobum Scadutum Sacerdotem sanctimoniae fama clarum, cuius meminit in *Idea Cajetanus*. In principe sacra æde *Mistretteni*, ejus servari exuvias loco ab aliis discreto testatur *Pirrus*. Joannem Ordinis Capuccinorum, qui nostro hoc sæculo vixit, morum innocentia, singulari in Deiparam cultu, preclarisque aliis virtutibus insignis. Thomam Ordinis Prædicatorum, supremum in Sicilia de Rebus Fidei Quæsitorem; Jacobum Aversa Regium Ferdinandi II. Sacellatum, variis in Sicilia dignitatibus condecoratum, & S. Georgii de Gypso Abbatem. Paulum Arceri Ludovico de los Cameros Archiepiscopo Montis Regalis a Confessionibus, & illo translato ad Valentinam Ecclesiam, hujus Generalem Visitatorem, Canonicum Panormitanum, & S. Lucæ de Pithineo Abbatem. Josephum Gangutium S. Marie de Plano Capitii Abbatem, Mongitorio memoratum in *Bibliot: Sicula*, ubi etiam commendatur Thomas Aversa Poeta vernaculus excellens, qui Virgilii Æneidem Siculo rhytmo edidit, & alia ingenii sui monumenta Italico etiam carmine elucubravit. Floruit Didaci de Aragona familiaris, cum quo præcipuas Europæ urbes invisit, ubique ab eruditis viris magnus actus.

Vetustæ

Vetustæ *Amestrata*, sive *Mytistrata* subrogatam
Mistrettam, uti innui, Cluverius totus est ut ostendat.
 Textus enim Stephani, qui ait: *Mytistratum opidu-*
lum circa Carthaginem, uti author Polybius lib. i. cor-
ruptus est. *Vel ex isto loco*, Cluverius tradit, mani-
feste appareat, quam imperiti sepe fuerint posterioris
seculi Grammatici, quidpe non modo Polybius, sed &
 Diodorus, atque Zonaras, *dissertissimis verbis Siciliæ*
referunt opidum Mytistratum, quod a *Carthaginien-*
ibus bello Punico primo posseJJum Aulus Atilius, &
C. Sulpicius Romani Duces ceperunt. Invegius, qui
Cacabum olim Carthaginem appellatam affirmat, aliud
ab Mistretta opidum prope Caccabum, Mytistrati no-
mine primus invexit, uti suæ opinioni patronum ad-
scisceret. Non inferior: Stephanum alibi *Amestra-*
tum opidum Siciliæ authore Apollodoro Chron. lib:
iv. retulisse; sed quum etiam ex Philisto lib: x. My-
tistratum Castellum Siciliæ inducat, haud dubium,
quod plures alias recenseret civitates, si diversos ha-
beret authores, levi literculæ unius varietate opi-
dum memorantes, uti assolet in aliis vocabulis. Ste-
phanus itaque grammaticus, concludit idem Cluverius,
unius, ejusdemque loci nomen trifariam formam, ex
tribus diversis sumpfit authoribus, quos nominat. Ce-
tero Polybii lib: i. verba hæc sunt: Captum & My-
tistratum: locus natura munitus, & qui ideo obsedio-
nem diu toleravit. Diodorus etiam lib: xxiii. *Myti-*
stratum tunc obfederant Romani, multasque ad hoc ma-
chinas fabricaverant; sed post menses vii. re infestæ,
inde abierunt, multis suorum amissis. Et paulo post:
Mytistratum tertio posseJJum tandem Romani ceperunt,
opidumque solo aquarunt, superstibus sub corona-
venditis. De hac expugnatione fusius Zonaras tom. 2.

Post hæc, quum Atilius Calatinus in Siciliam trajecisset, atque Motistratum opidum a Floro obsessum invenisset; copiis illius usus, quum mania oppugnaret, opidani principio quidem cum Carthaginensibus ei sortiter restiterunt; sed uxoribus, ac liberis lamentantibus, omissa defensione, Carthaginensibus noctu digressis, primo diluculo portas ultra aperuerunt; Verum Romani ingressi nemini pepercerunt; donec Atilius pronunciari iussit, reliquam prædam, & corpora ejus fore, qui cepisset. Tum demum reliquis captis, urbem incenderunt. Refecta postmodum fuit, ac forte, ubi nunc sita; nam uti dixi, antiquæ urbis vestigia in proximo impendente colle spectantur; sed longe minoris ambitus; hinc opidulum, & castellum apud Stephanum dicitur; & Cicero in Verr: iii. *Anastrinos homines tenues appellat.* Silius denique alibi citatus Nomas & Anastram Tisse parvi nominis opido adjungit. Misstrata latitudo, & longitudo parum ab xxxviii. distat; illa quippe v. minus, ita v. plus habet minuta.

MOGASIUM ex Castris Regalis municipiis hodie pene desertum; sub Casalis tamen vocabulo alteri ~~Acyre~~ Ficarræ municipio proximum, hujus Parochiam agnoscit, atque ad aquilonem pass. m. ii. & p. circiter distat a Castro.

MOJUS Opidulum ad Montis Ætnæ aquilonares situm radices, in amplissima amena valle cum Parochia S. Mariæ de Gratia sacra, & altera minori Ecclesia in austrum sedet. Colunt opidani uti præcipitatem Patronum Christum Domiuum e Cruce pendentem, cuius honori die Dominica iv. Septembri solemniter celebrant cum famigeratis tota regione nundinis, serici vel maxime, quod ingenti copia in ea provenit. Origine elapsum saeculum vix excedit,

promovendum loco frequenti situm. Sanctimonialium Conclave SS. Cosme, & Damiani Martyrum nomini addictum, Benedictinis institutis vivit. Subest *Myrtus* Messanensi Archiepiscopo, qui Clero moderando vicarias Sacerdoti committit curas; Tortoricis Comarchia clauditur, & sub S. Philadelphi vexillis merebatur; Gentis denique Filingeriae fasces recognoscit.

De ortu certi aliquid proferri nequit, sæculi enim xiv. initio ejus elucet nomen in Friderici II. Regesto; ubi *Vitalis de Aloysio pro Myrto*, Capri, & Fitalia obnoxius curiae dicitur. Alterius sæculi an: viii. *Angelotto de Larcas* subdebat, qui & S. Philadelpi etiam, Capris, Frazani, & Castris Romæ ad maritima dominus erat. Cessit deinceps opidulum *Riccardo Filingerio* S. Marci Comiti, & ejus successoribus, de quibus alibi dictum. Ab *Antonio Brancifortio* sub Carolo V. emptum, qui Messanæ Strategus fulsit, & *Balsamis* vendidit; Usque ad *Filingerios* rediit. Census MDL. lares 561. nec diu post animas 1695. Medio elapso sèculo focos 508. opidanos 1647. protulit. Sed jaëturae subinde passum anno MDCCXIII. casas 241. incolas 558. exhibuit, ac novissime 751. In longitudinis gradu xxxviii. xx. & latitudinis xxxviii. xv. locatur; & juxta idcirco maritimam oram, prope S. Marcum. *Myrtum* patriam illustravit Franciscus Cupanus Terçii Ordinis Seraphici, Botanicus singularis, Philosophus sequè, ac rerum omnium naturalium scrutator eximius. Eruditis innotuit, qui sepiissime ad eum datis literis de abditis naturæ arcanis consilium perquirebant. Prostant ejus opera, celebraturque *Hortus Catholicus*.

MYTISTRATUM. Consule *Mistretta*.

NA-